

Östgotaspel

Östergötlands Spelmansförbund
www.ostgotaspel.se

Styrelsens ordf: Toste Länne
ordforande@ostgotaspel.se

Nr 2, maj/juni 2012, årgång 12

Ansvarig utgivare: Toste Länne
Redaktionskommitté:
Miriam Berger, Håkan Wasén,
Katarina Hammarström
E-post: redaktor@ostgotaspel.se

INNEHÅLL

Årsmötet med konsert + t. minne...	2
Kleven + jubilarer + styrelse.....	3
Grå Husets Cittraspelare.....	4
Cittraspecial: intervjuer.....	5-7
Zittra-Lasse i Finspång.....	8-11
Storspelman Oscar Svensson.....	12
Numrets låt: Östgöta-polska.....	14
Om två notböcker.....	14
Folkmusikveckan i Linköping.....	15
Ny bok om Abraham Haghholm.....	16
Breven + Linköpingsstämman.....	17
Skivrecensioner + lägerinfo.....	18
Juniortävlingen+ kursinfo.....	19
Folkmusikkalender + Pelle Fors...20	

Senaste nytt på:

www.ostgotaspel.se

Donation av storspelmannen Oscar Svenssons noter mm till ÖSF! Sid 12-14

Cittror i olika former finns på många håll i världen. Folk i Sverige som idag är i 80-årsåldern och äldre, särskilt kvinnor, har i unga dagar upplevt en stark cittravåg. Ackordcittran var för dem ett viktigt, lättspelat (men inte så lättstämt) folkligt instrument. Både i hemmen och i olika musikmiljöer under deras liv, till husbehovssång, andakt och fest. Inte minst här i Östergötland, tack vare "Zittra-Lasse" utanför Finspång. Och nu kan man säga att cittran fått en renässans genom yngre östgötska folkmusiker som kompar till folkmusik.

Artikel om Zittra-Lasse

Det var alltså Zittra-Lasse Adolf Larsson som startade tillverkning av ackordcittra och försäljning. Läs i detta nummer Margareta Höglunds artikel om hennes forskning kring Zittra-Lasse. Sid. 8-11.

Intervjuer med aktiva cittraspelare

Sedan höjdpunkten i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, har ackordcittran i Sverige nu fått en renässans som kompinstrument inom genren folkmusik och även inom annan äldre folklig sångtradition. Läs i det här numret om cittrakurserna som startades av Margareta Höglund i Fin-

spång samt i Norrköping av trion Margareta Höglund, Inger Lilja och Sten Johan Johansson. I Norrköping firar nu föreningen Grå Husets Cittraspelare sitt 20-årsjubileum. Sid. 4

I Östergötland finns dessutom flera skickliga cittraspelare som kompar till det vi idag kallar folkmusik. Läs om några av dagens aktiva folkmusiker som jag intervjuat kort s. 5-7.

Och du som är intresserad av att lära dig spela och stämma en ackordcittra - kanske kan någon av dem övertalas till att ordna en kurs i ämnet! Hör i så fall av dig till spelmannsförbundets styrelse.

Miriam Berger

Raskt årsmöte med spel före och efter

Förbundets årsmöte hölls 31:e mars på stadsmissionens café i Linköping. I enlighet med senare års tradition inleddes med en offentlig konsert, se nedan. Därefter tog mötet vid och glädjande nog deltog ganska många. Undertecknad blev vald till mötets ordförande, vilket inte var särskilt betungande eftersom allt var väl förberett av styrelse och valberedning.

Dagordningens fasta punkter klarades av ganska raskt och utan komplikationer. Alla funktionärer återvaldes utom sekreteraren Marie Brüer som avtackades under mötets gång för sina trogna insatser vid tangentbordet. Som efterträdare i styrelsen valdes och välkomnades Barbro Wijma, Linköping. Barbro började spela fiol för många år sedan och har nu tagit upp intresset igen som medlem i Hans Norbergs spelgrupp.

Under ekonomipunkten konstaterades att det ju vore roligt om förbundet hade lite mer pengar att göra aktiviteter med. Förslag och kontakter för att förbättra finanserna välkomnas. Ordföranden kommer att prata med Östsam, andra förslag under mötet var att söka kommunala bidrag till lokala evenemang och att helt enkelt ha lotterier. Håkan Wasén erbjöd sig frikostigt att skänka fioler som pris.

Under de övriga frågorna dök det upp en hel hopar spännande sådana. Miriam Berger överlämnade till arkivet en dokumentation av gruppen Låtande Tjejer som firat 30 år. Ett väldigt bra initiativ som fler medlemmar borde följa. Vad finns kvar av Östergötlands folkmusikliv idag om vi inte dokumenterar oss själva? Kurt Widin föreslog också att medlemmarnas kompositioner borde samlas in.

Andra övriga frågor:
- presentation av Håkan Wasén av donationen av Oscar Svenssons material (se artikel på annan sida),
- information från Christer Samuelson om ungdomsprojektet Östgötafolk som går in på 3:e året med musikskoleträffar och läger för ca 30 ungdomar på Lunnevad i maj, ett viktigt arbete för återväxten av spelmän!,
- kort notering om nya Folkmusikfestivalen i Norrköping - FiN, på Kulturkammaren 27-28 maj,
- efterfrågan av nybörjarkurser för vuxna fiolspelare - vilket besvarades av Birgitta Lundin som ev. kommer att starta en grupp i på Hemslojden i Linköping till hösten.

Mötet avslutades och följdes av ett långt härligt allspel där bortåt 20 kvarvarande medlemmar deltog.

*Katarina Hammarström
Bild >>>*

Foto: Håkan Wasén

Bo Lanhammar till minne

Spelmansförbundets medlem och tidigare ordförande har avlidit nu i vår.

När jag i början av 1970-talet under folkmusikvägen blev invald som sekreterare i styrelsen för spelmansförbundet, så tog yngre krafter (de flesta dock inte helt unga) vid efter det tröttare äldre gardet. Det hade av olika skäl varit ganska mycket stiltje i spelmansförbundets aktiviteter, och den nya styrelsen skapade tydligare ordning och kom med en rad idéer.

Bo Lanhammar hörde till de nyare medlemmarna. Under åren 1971—1974 var han ordförande, en post som han skötte med engagemang, stor noggrannhet och på ett trevligt sätt. Han var på den tiden också en duktig spelman, på sitt lite stillsamma vis. Hans huvudinstrument var kanske klarinett, men han var också violinist, och spelade gärna stämmor ur östgötahäftet. En av mina favoriter var på den tiden polska från Djursdala, och vid spelträffarna brukade Bo och jag buskspele den tvåstämmigt. Senare upphörde hans medverkan vid spelträffarna.

Det känns konstigt när den ene efter den andre av de äldre i den östgötiska spelanskretsen nu börjar lämna jordelivet. Vi som kände Bo Lanhammar ska minnas honom med värme.

Miriam Berger

Välljudande årsmöteskonsert

Som förening med musik i centrum har förstas spelmansförbundet alltid haft musikaliska inslag under sina träffar och årsmöten. Flera årsmöten på senare år har varit förlagda till Stadsmissionens Café i Linköping – där brukar mötet inledas med en offentlig konsert på en timme, innan caféet stänger och själva årsmötet tar vid med allspel och förhandlingar.

Den här gången hade Eric och Katarina Hammarström (fiol resp. cittra) fått uppdraget att ge cafépubliken prov på den östgötiska folk-

musiken. Det gjorde de med stor bravur, även tillsammans med spelvännerna Christer och Kristina Samuelson (fioler) och Eva Nordh-Furenhed (durspel). Det var roligt att höra durspel som omväxling till alla fioler. Christer och Kristina spelade intressanta, dansanta låtar, som uppskattades mycket av lyssnarna. Eric var i högform denna dag och framförde mjukt och variationsrikt flera vackra slängpolskor, både solo och till Katarinas dynamiska cittrakomp. Dessutom gjorde han en bejublad insats som storspelmannen Oscar Svensson, Linköping – läs mer i Håkan Waséns artikel längre fram.

Miriam Berger

Marie Brüer avtackas som sekreterare av ordförande Toste Länne. Rakt ovanför blombuketten syns efterträdaren Barbro Wijma. Foto Håkan Wasén

Förbundet gratulerar jubilarer!

Östgotaspel har inte längre årlig publicering av jubilarer bland medlemmarna eftersom inte alla vill ha det. Men under 2011-2012 är det flera medlemmar som är och varit viktiga funktionärer inom förbundet som jubilarer (förhoppningsvis ingen glömd). Därför vill vi inte avstå från att åtminstone gratulera dessa (några i efterskott):

Christer Samuelsson 50 år
 Björn Ek 50 år
 Eric Hammarström 50 år
 Birgitta Lundin 60 år
 Miriam Berger 70 år
 Brita Ehler 70 år
 Sven Lönnqvist 70 år
 Margareta Höglund 75 år
 Hildur Elebjörk Pettersson 75 år
 Erik Pettersson 80 år
 Kurt Widin 80 år
 Jan-Erik Karlsson 80 år
STORT GRATTIS!

Spelmansstämma i gränstrakter Lördagen 7 juli i Kleven strax norr Gränna

Program

13.00 - 16.00 Låtkurs
 Toste Länne lär ut låtar från gränstrakterna Småland/ Östergötland
 Kursavgift: 150:-
 Anmälan via www.vff.nu eller 036-34 21 00

13.00-16.00 Viskurs
 Marie Persson-Länne lär ut visor och ballader från gränstrakterna Småland/ Östergötland
 Kursavgift: 150:-
 Anmälan via www.vff.nu eller 036-34 21 00

17.00 Knytkalas på gemensamt bord

19.15 Konsert Blåqvint

20.00 Logdans startar med allspel

20.30 Logdans (Dansspel efter lista)

Boende

Tälta på tomten, sova på logen. Getingaryds camping har stugor. (Gångavstånd) Tel 0390-210 15

Vägbeskrivning

Kör av motorväg Gränna. Kör gamla riksettan ca 9 km norrut. Sväng av höger strax efter Getingaryds camping. Kör upp backe. Kör förbi 3 hus och fortsätt 300 m och du är framme. Kommer du norr ifrån kör du av avfart Vida Vättern och svänger av strax innan Getingaryds camping

Har du frågor ring 0390-21070 el 070-277 47 48

Samarr: Vätterbygdens folkmusikförening, Smålands spelmansförbund, Östergötlands spelmansförbund, Holavedens spelmän och Bilda

ÖSFs STYRELSE

Ordförande: Toste Länne, Linköping, tel. 013-10 40 24, 0708-54 12 67, ordforande@ostgotaspel.se,
Sekreterare: Barbro Wijma, Linköping, sekreterare@ostgotaspel.se, tel. 01316 22 12

Kassör: Mats Ekman, Linköping kassor@ostgotaspel.se,
Ledamöter: Frida Johansson, Kisa, Håkan Wasén, Linköping

ÖVRIGA FUNKTIONÄRER bl.a.:

Spelledare: Isabell Svärmdalm, Norrköping, 011-31 98 76, spelledare@ostgotaspel.se,
Medlemsärenden: Ingrid Ährlin, Klockrike, medlem@ostgotaspel.se, tel 0707-74 06 65

Arkiv, notbibliotek, försäljning: Hans Norberg, Sturefors, 013-525 36, hansnobe@passagen.se,

Hemsidesansvarig: Staffan Lensell, Linköping, webb@ostgotaspel.se

Redaktion för medlemstidning:

Redaktör: Katarina Hammarström, Gnesta, tel 0158-80 17 06, redaktor@ostgotaspel.se
 Miriam Berger, Linköping, mirjam.berger@comhem.se
 Håkan Wasén, Linköping, h.wasen@telia.com

Kulturföreningen Grå Husets Cittraspelare

År 1992 ordnades på Stadsmuseet i Norrköping en aktivitetsdag för att få kontakt med äldre cittraspelare i Östergötland. Människor uppmanades att ta med sig sina ackordcitrar och komma till museet för att få cittrorna spelbara och kanske lite hjälp att komma igång igen. Idén kom från eldsjälarna Margareta Höglund, Inger Lilja och Sten Johan Johansson. Under den dagen hjälpte Margareta och Inger till med spelandet, medan Brita Ehlert och Sten Johan Johansson reparerade, strängade upp och stämde cittrorna. Den aktiviteten ledde till 20 år av cittrakurser i Norrköping.

Så började det

Dessförinnan hade Margareta Höglund sedan 1988 haft kurser med ackordcitrar för äldre damer i Finspång. Det fick Sten Johan Johansson vid Sveriges Radio/TV Öst höra talas om. Han arbetade då för musikredaktionen, ringde och ville spela in cittragruppen och kom på besök.

- Damerna satte igång med "Si goafton och gokväll" till eget cittrakomp - då höll jag på att svimma så bra lät det, säger Sten Johan. Han bestämde sig 1990 för att bilda ett "gubb-band". Det blev en studiecirkel om åtta herrar från SVT med Ragnar Dahlberg, Magnus Höjer och Sten Johan i spetsen. De bad Margareta att lära gruppen spela och stämma cittrorna och så bildades Cittronilerna. De blev kända i hela Östergötland genom media, där de ju hade goda kontakter. Numera är dock Cittronilerna som grupp nedlagd.

20 år av kurser i Norrköping

Även Inger Lilja hade länge spelat ackordcitra.

- Jag har spelat cittra till min sång sedan tonåren. Min mor hittade en cittra på en auktion som hon gav mig, eftersom hon visste att jag var intresserad av folkmusik. Senare började jag spela folkmusik på fiol, idag spelar jag fiol och cittra i norrköpingsgruppen

Folklekarne. Som ledare för cittragrupperna i Norrköping har jag en helt annan repertoar, berättar Inger.

- När vi bestämde oss för att få kontakt med äldre cittraspelare och hitta ackordcitrar så inbjöd vi alltså folk att komma till Stadsmuseet en dag med sina gamla cittrar. Kommunen ville ha igång kulturaktiviteter under sommaren.

Enbart i Finspångs-området har nästan alla äldre haft en relation till cittran. Detta tack vare bygdens uppfinnare av Praktik-Zittran - Adolf Larsson, Zittra-Lasse kallad - se Margareta Höglunds artikel i detta nummer.

antikhandlare och loppmarknader för att jaga rätt på ackordcitrar, sedan satt han om nätterna och reparerade, strängade upp och stämde dem. Vi hade tänkt oss att det skulle vara en engångsgrej, men de som deltog i sommarkurserna ville inte sluta. Under första året hade vi fem grupper om åtta deltagare igång. Därefter har nya kurser startats och pågått under hela 20 års tid.

Stödförening bildades

År 1992 bildades Kulturföreningen Grå Husets Cittraspelare, som stödförening. Syftet var att stimulera till cittraspel och att sprida kännedom

Inger Lilja och Sten Johan Johansson, Norrköping, leder Grå Husets Cittraspelare sedan 20 år tillbaka. Foto: Miriam Berger.

- Vi hade räknat med att ett tiotal skulle vilja delta på Stadsmuseet, men redan första gången var det ett 50-tal som kom med sina ostämde cittrar och anmälde sig till de sommarkurser som kommunen ville bekosta. Vi utgick från sånger som vi visste att äldre människor sjungit genom åren, säger Inger.

- Vi kunde ta emot maximalt 25 på en gång, så kursen dubbletades. Sten Johan Johansson fick springa runt till

om ackordcitrar och dess historia. Förutom i kurser arbetar man med spelningar, julfest och Öppet Hus för allmänheten fyra gånger per termin. Det brukar samla många cittraspelare, men också allmänheten har möjlighet att komma och sjunga allsång.

- Idag jobbar Sten Johan och jag med tre grupper om 20-22 deltagare, totalt cirka 60 personer, de flesta i åldern 65 år och uppåt, säger Inger Lilja. Forts. nästa sida >>>

- Deltagarna är entusiastiska och sångglada på ett opretentiöst sätt. Det handlar inte så mycket om det som kallas "folkmusik" utan om äldre generationers gamla kända sånger som får nytt liv. Vi har själva sammanställt det sångmaterial som vi använder. Vi har 225 låtar i de vanliga spelhäftena, därutöver temahäften med "änglasånger" med mera - över 300 ackordsatta sånger allt som allt.

Kulturföreningen äger cittrorna och Sten Johan Johansson har genom åren haft ett jättejobb med att hålla alla cittror i trim. Han har dessutom själv konstruerat och byggt tre väljudande cittror med stor klangbotten. Han har också byggt de stadiga "bordsnotställ" i trä, som spelarna lutar sina texter mot. Med ackord angivna, liksom rytmanvisning: BF (Bom Fjutt) eller BFF (Bom Fjutt Fjutt)....begräpligt för den som prövat spela cittra!

Imponerade åhörare

Inger Persson, Linköping, som spelar dragspel, cittra och lite fiol i folkmusikgruppen Låtande Tjejer, deltog vid en av träffarna i vår.

- Det var en fantastisk upplevelse att se och höra den kvällens 18 damer och 4 herrar sitta och spela så rytmiskt ihop på sina cittror, det svängde enormt. Och vilka sångare! De sjöng rent och starkt och i flera stämmor. Många gamla sånger som jag hört förr dök upp i minnet igen, några fick jag

till min glädje kopia av, berättar Inger Persson.

Även undertecknad har besökt Inger Lilja och Sten Johan Johansson tidigare under året, när vissa cittror skulle avyttras, jag fick tag i en egen bra cittra med stor klang.

Jubileumskonsert

Hur länge orkar ni fortsätta i den här takten, med så många människor, undrar jag.

- Vi vet inte hur länge vi kommer att hålla på. Det är svårt att sluta när intresset är så stort och betyder så mycket för deltagarna, säger Inger och Sten Johan.

Lördag 12 maj firade Grå Husets Cittraspelare i alla fall sitt 20-årsjubileum med klang och jubelsång. Undertecknad var med vid tvåtimmarskonserten (där även Folklekarne medverkade). Jag var djupt imponerad av Inger Liljas skickliga sätt att hålla ihop det här jättearrangemanget.

Högklassig sång och svängande komp, 2 x 25 damer samt åtta herrar turades om att spela och sjunga. Djup glädjefylld koncentration präglade spelarnas ansikten, detta var verkligen deras musik. Ingers trevliga, småhumoristiska kommentarer till låtarna lättade upp föreställningen, som spelades in för att bli en skiva. Vi i publiken sjöng med av hjärtans lust och ingen hade långtråkigt!

Miriam Berger

Skickliga cittraspelare bland östgötska folkmusiker

När jag bestämde mig för att göra temat om ackordcittran och cittraspelare i Östergötland, insåg jag hur många duktiga folkmusiker vi har på det instrumentet.

Undrar om det finns någon annan region som har så bra cittrautövare som Östergötland? Möjligen Boda i Dalarna då (med Ingrid och Kicken Ingels som viktiga profiler) och kanske även Småland.

Håkan Andersson i Västervik har varit en viktig förebild som inspirerat många cittraspelare. Han började för 30-40 år sedan att utveckla växelbas-spel på cittra, som komp till bland annat polskespel. Han är själv traditionsbärande på fiol och nyckelharpa, spelar även gitarr, så ackordspel var bekant område för honom. En viktig grund var också hans stora kunskaper om barockmusik, inte minst dess tradition av "basso continuo", ett bärande och ändå diskret samt varierat baskomp.

Spelmansförbundets cittraprofiler

Jag har ställt sju frågor till våra främsta cittraprofiler inom Östergötlands Spelmansförbund. De har svarat kortfattat men intressant. Läs i det här numret om dessa skickliga musiker och vad de tycker om ackordcittran. Synd att ackordcittra inte finns som godkänt instrument för Zornmärkes-uppspelning. Om det vore godkänt skulle vi nog snabbt kunna kamma hem några zornmärken.

Jag berättar även lite kort om Lillott, en folkmusiker som i sitt yrke lär barn spela ackordcittra. Och om Elsie, en drygt 80-årig dam som allt sedan unga år håller sig vital genom dagligt cittraspel och bruk av sin vackra sångröst.

Miriam Berger

Elsie – traditionsbärare på cittra

Inger Persson och jag spelar nu inte bara i Låtande Tjejer, vi har även bildat pensionärsgruppen Gummebandet med Sture (två dragspelare, en cittraspelare (även dragspel), en fiol och Sture på kompgitarr (f.d. dansbandsmusiker).

Vi har det senaste året varit runt på ett antal servicehus och äldreféer i Linköping och framträtt med sånger och låtar som många personer i 70 - 90-årsåldern har en relation till. Då lär man känna folk.

Vi har träffat Elsie, en drygt 80-årig kvinna, som håller sig vital genom att varje dag sjunga sina favoritsånger och spela cittra till. Hon kommer från en musikalisk men icke-religiös familj, sjunger allt från Gamle Svarten, Lilla vackra Anna och Pärleporten till danslåtar.

Detta upptäckte vi vid ett av våra framträdanden. Eftersom hon inte längre kan stämma den ackordcittra hon alltid använt (hon är svårt synskadad), så har hon skaffat sig en elektronisk "knappcittra" (låter lite grann som elorgel) som hon hanterar med stor skicklighet.

Vid vårt nästa framträdande för hennes grupp sjöng hon med, bärande och vackert, i flera sånger, mindes texterna bra. Då frågade vi om hon ville pröva vår ackordcittra till sång. Javisst, hon har inte spelat ackordcittra på mycket länge, men klarade vartenda ackord med glans till flera sånger vi spelade. Trots att hon knappast såg strängarna. Hon spelade snärtigt med naglarna, utan plektrum, växlade ofta ackord, med fin dämpningsteknik.

Tala om tradition.

Miriam Berger

Kortintervjuer, frågor:

1. Hur kom det sig att du började spela cittra med inriktning folkmusik? Hur – av vem har du lärt dig?
 2. Spelar du även andra instrument?
 3. Hur är cittran som folkmusikinstrument?
 4. Till vilken repertoar använder du cittran?
 5. Har du lärt andra spela cittra – i grupp eller enskilt?
 6. Spelar du ibland offentligt, i så fall hur/var/med vem?
- Finns det något ljudande material tillgängligt med ditt cittraspel?

Margareta Höglund med sin hopfällbara resecittra inbyggd i fodralet.

Foto: Eric Hammarström

Margareta Höglund Finspång

1. Kompade min vissång. Har alltid kunnat!?
2. Fiol, dragspel. Ja, naturligtvis sjunger jag till cittraspelet.
3. Bra som kompinstrument.
4. Började med cirklar 1988, en i Hällestad, två i Finspång och Cittronilerna i Norrköping. Fick Finspångs kommuns kulturstipendium 1992 för att jag lyft fram ackordzitrnan och satt den och Finspång på kartan. Fick också Cittronilernas kulturpris samma år.
5. Allt inom folkmusik, gamla och nya visor, schlager, dansbandslåtar m.m.
6. Spelar med Kapellet Spiskroken. Vi finns på My space och Youtube.

Erik Pekkari, Värna

1. Vet inte riktigt, jag har lärt på flera sätt. Jag var van vid ackordspelande eftersom jag spelat dragspel sedan barndomen. En av mina första spelkompisar Olle Paulsson gav inspiration att börja med cittra, när han hade fått ett stipendium och åkte till Bengt Löfberg för att lära. Och Då började jag snegla på hur Håkan Andersson i Västervik gjorde, han är skicklig på att kompa till polskespel och använde ackorden med växelsbas, som man gör på dragspel. Det var en blandning av självlärande och kunskap från Håkan, även om jag håller cittran och använder plektrum på ett annat sätt.

Jag kompade mycket till folkmusik och kom till ett läge där det kändes lite tråkigt och låst. Då började jag fundera över basgångar mm och det blev mycket roligare när jag började variera spelet, lite på samma sätt som Pelle Björnlert gör när han sekunderar. Jag började även stämma om cittran lite, så att jag får "öppna ackord", kvintstämda, då kan man även spela i moll, det har jag lärt ut till flera.

2. Jag är riksspelman på durspel, som är mitt huvudinstrument, jag spelar också fiol.

3. Den har sin roll som kompinstrument, både till polskor och gammaldans. I Boda i Dalarna finns en stark tradition som till exempel Kerstin Ingels för vidare från sin mor Ingrid Ingels.

4. Folkmusik.

5. Ja, min fru Malin och även Emma Lander (numera i Medevi).

Foto: Katarina Hammarström

6. Ja, jag har i många år spelat med Pelle Björnlert, Bengt Löfberg och Johan Hedin, både till dans och konsert. Ibland spelar jag då också på mitt huvudinstrument durspel. Jag spelar cittra på skivan Mikaelidansen med Bengt Löfberg och

Pelle Björnlert. Det finns också ett par videoklipp på nätet:
<http://www.mondomix.com/fr/show-video6188.htm>
<http://www.youtube.com/watch?v=rJhMLuhQ3ro>

Foto: Katarina Hammarström

Kerstin Ingels, Mantorp

1. Det föll sej naturligt för mej att spela cittra till folkmusik eftersom mina föräldrar Ingrid och Erik Kicken Ingels spelat i många år, särskilt i Bodatraditionen. Jag har lärt mej spela av min mor.

2. Jag har inte spelat andra instrument tidigare.

3. Tycker att cittran kan fylla en funktion som kompinstrument till många olika låttraditioner.

4. Jag har inte lärt ut cittraspel i någon större utsträckning.

5. Använder cittran till ganska många olika låttraditioner. Ändrar sättet att kompa för att följa rytmen och karaktären.

6. Spelar tillsammans med Stefan Öberg, som spelar dragspel, till dans och danskurser. Vi har spelat in en CD med endast våra två instrument där cittraspelet hörs tydligt.

Spelar också i Klintetten tillsammans med fioler, nyckelharpa, dragspel och kontrabas. Där spelas mycket östgötalåtar, men även låtar från övriga Sverige. Klintetten har spelat in fyra CD-skivor: "Dansbart", "Klintetten två", "Amerikanarn" samt "Flickorna dansa".

Vi har även en nybildad konstellation bestående av Isabell Svärdmalm, Helen Eriksson (fioler), Ylva Person (flöjt), Stefan Öberg (dragspel) och jag själv (cittra), där vi också spelar traditionella låtar.

Forts. nästa sida >>>

TEMA: CITTRA

Ulla Andersson, Norrköping

1. Jag hörde talas om Ingers o Sten-Johans cittrakurser och tänkte att det kanske kunde vara något för mig. Janne var med och spelade fiol i Folklekarne och jag ville också vara med där, men fiol kändes oöverkomligt för mig. Jag gick ett år på cittrakurs och sedan började även jag i Folklekarne.

2. Har försökt lite med dragspel och gitarr. Eftersom jag inte övade flitigt, så kom jag ingen stans och gav snart upp. Jag var mer motiverad när jag började med cittran och så var det också mycket lättare. På cittrakursen sjöng vi, men nu sjunger jag aldrig.

3. Cittra-kompet ger ett bra stöd i spelgruppen.

4. Nej.

5. Till svensk och norsk folkmusik.

6. Med Folklekarne spelar vi till dans, gör kyrkokonserter och diverse andra uppträdande. I Ramunder spel och dansgille, spelar vi på danslagets övningskvällar och till deras uppvisningar. När alla spelmän är med så finns där 3 fioler, 1 dragspel, 2 durspel, 1 munspel och 1 cittra. Sedan är jag också med i Kökskapellet, som består av 3 fioler, 1 dragspel och 1 cittra. Där spelar vi bara norsk folkmusik. Några gånger har vi spelat till dans och även underhållit på Cafe Vetekornet.

Birgitta Lundin, Skrickerum

1. Jag blev intresserad när jag i mitten av 1980-talet lärde känna Håkan Andersson i gruppen som arbetade särskilt med slängpolskan. Han använde cittrakomp till polskedans och gammaldans och jag lärde mig spela av honom.

Foto: Katarina Hammarström

2. Jag spelar fiol och gitarr.
3. Cittran är oslagbar som kompinstrument, åtminstone till dans, delvis även till konsert. Den ger ett grund-komp som inte tar över melodispelet alltför mycket. Jag har även lärt mig spela i moll, trots att cittran normalt är stämd i durackord. Man stämmer ner de grövre strängarna som låter dur, de i ackorden som slutar på "iss", och tar inte hela ackordet när man spelar i moll.
4. Jag har visat min dotter Emma Lander en del, och även Inger Persson m.fl. i Låtande Tjejer. Jag har också lett en dagskurs i cittraspel i spelmansförbundets regi.
5. Enbart till folkmusik.
6. Jag spelar främst med riksspelman Britt-Marie Eriksson och hennes man Anders Eriksson, även han riksspelman. Vi spelar både till dans och konsert. Jag spelar också cittra ganska ofta i Låtande Tjejer, till dans och till konsert. Kompar också gitarristen Dan Erixon, Norrköping, när vi ses, inte så mycket offentligt utan mer i vänskretsar.

Britt-Marie och jag har spelat in skivan Personligt (vissa låtar även med Erik Pekkari på durspel och fiolkomp). Skivan är slutsåld nu, men den som vill lyssna kan höra av sig. På Erik Pekkari soloskiva Högtryck (durspel) kompar jag en del på cittra.

Katarina Hammarström, Gnesta

1. Mina föräldrar köpte en cittra 1979 på en auktion och lät stränga om den. Men jag prövade den bara ibland eftersom jag inte kunde stämma. Gillade att höra Håkan Andersson i Västervik som spelade cittra till polskor och gammaldans. Jag började spela på allvar först 1994 när jag och tre kompisar bildade en folkmusikgrupp. Jag har framför allt inspirerats av Erik Pekkari och Birgitta Lundin. Jag har fått råd av flera men inte lärt mig direkt av någon och har väl med tiden fått en egen stil.

2. I musikskolan spelade jag piano, blockflöjt och tvärflöjt.

3. Jag tycker cittra är ett jättebra instrument för folkmusik. Den ger en härlig kombination av tre funktioner i ett instrument: bas, harmonier/ackord och rytm. Helt suveränt att kunna laborera med de tre uttrycken. Dansbarheten är enormt viktig i mitt cittraspel. Det är också precis som Håkan Andersson kom på – cittran funkar väldigt bra till polskorna, det blir en sorts "basso continuo" som i barockmusiken.

4. Det har hänt att jag gett olika personer lite råd. Och jag ledde för första gången en liten kurs på Gnestastämman förra vintern.

5. Nästan enbart till folkmusik, främst kompar jag låtspel. Inte så ofta till sång.

6. Jag spelar framför allt till dans och konsert med min man Eric Hammarström (fiol). Jag kompar också vid olika tillfällen när vi spelar tillsammans med Christer och Kristina Samuelsson och andra folkmusiker. På Klintettens senaste skiva "Flickorna dansa" medverkar jag med cittrakomp i tre låtar.

Lillott Forsberg lär barn spela cittra

Lillott Forsberg i Linköping är folkmusiker på fiol, mandolin, gitarr, cittra och på senare år även folklik harpa. Cittra har hon spelat i drygt 30 år och använt den bland annat för att kompa sin egen sång, även till att kompa andras sång/spel. Hon är medlem i Folkmusikgruppen Låtande Tjejer i Linköping, som firade sitt 30-årsjubileum hösten 2011.

Lillott har arbetat många år inom barnomsorg där sången och cittran varit ett naturligt inslag för barnen mellan 3-12 år. De har kunnat spela på cittra med enkla anvisningar. De äldre barnen, en del från femårsålder, har lärt sig lyssna in ackordsbytena eller lärt sig bytena utifrån textinnehåll. Lillott är till yrket specialpedagog och undervisar barn med utvecklingsstörning. Hon har länge med framgång prövat på att lära dessa barn att spela ackord på cittra, till visor som Lillott lärt dem.

Under påbyggnadsutbildningen "Musik i specialpedagogik och terapi" på Musikhögskolan, skrev hon sitt examensarbete kring hur barn med stora kognitiva svårigheter kunde lockas till aktivitet och språkliga uttryck med bland annat hjälp av sång och cittraspel. Cittran är ju förhållandevis enkel att använda, eftersom ackorden är "färdiga" (om än knepiga att stämma).

Artikel ur Smålåtar nr 3-1998. Återgiven med tillstånd av författaren.

Zittra - det är ju det Göinge-Flickorna och Ragnar Dahlberg spelar! Nja, zittran har också en given plats i den svenska folkliga musiken.

Men visste ni att ackordzittran är en svensk uppfinning?

Läs här den spännande och intressanta historien om Adolf Larsson, "Zittra-Lasse" från Finspång!

ZITTRA-LASSE

- kolmottagaren som skapade ackordzittran

Av **Margareta Höglund**,

Ackordzittran är ett lättspelat instrument som kommit i modet igen. Den hade sin största popularitet vid sekelskiftet och en bit in på 1900-talet och användes mest i den religiösa strängmusiken, men även som kompinstrument till fiol och durspel i dansmusiken och till vissång. I nästan 30 år bodde jag i Sandudden, en liten by halvannan mil norr om Finspång i Östergötland, innan jag blev medveten om att jag trampade historisk zittramark. Visst hade jag hört talas om att det stora grannhuset vid sjön Flaten kallades "Zittra-fabriken", men det var när jag blev tillfrågad om att leda studiecirkel i zittraspel, som min nyfikenhet väcktes.

Det finns många olika sorters zittorer, men om ackordzittran finns inte mycket skrivet i lexikon och musikböcker. Uttryck som "ackordzittran är ett folkligt instrument avsett för primitivt musicerande" och att "den hörde hemma i kvinnornas musiksfär" kanske förklarar ointresset hos musikvetarna.

Hur kom då ackordzittran till? Den som först tillverkade och fick patent på den hette Adolf Larsson. Han var född 1857 i Björke, Regna socken i norra Östergötland. Som tolvåring började han

arbeta som dräng. Han hade fin sångröst och hans husbonde lånade ibland ut honom som underhållare. Betalningen tog husbonden hand om. Så småningom bildade Adolf familj och kom till Sandudden. Där arbetade han som kolmottagare vid kolhuset nere vid kajen.

Kolmottagaren var den som tog emot och noterade det träkol som bönder, arrendatorer och torpare levererade. Kolet lastades på prämar som gick till Lotorps Bruk, ett av de största järnbruken i Sverige på den tiden.

Det berättas att Adolf ensam kunde lasta en präm med kol på en dag.

Senare under sin tid i Sandudden arbetade han som maskinist vid torvmossen.

Adolf Larssons dotterdotter Anna-Lisa Eriksson, Butbro, och sonson Olle Larsson, Ludvika, har låtit mig ta del av de skrivelser och berättelser som de känner till om sin morfar/farfar. Kompletterat med berättelser från folk i trakten har en bild av Adolf Larsson "Zittra-Lasse" och hans instrument vuxit fram.

Adolf var religiös och aktiv inom Missionsförbundet. Genom spiksmeden Abraham Hellman vid Sonstorps bruk kom han i kontakt med instrumentet zittra. Hellman spelade pedalzittra och ledde en musik- och sånggrupp inom väck-

elserörelsen. Där deltog Adolf. Han hade inte råd att köpa sig en egen, men han fick en liten pedalzittra av goda vänner för att, som han själv skriver:

"få musik i verksamheten. Men jag kunde inte förstå att stämma den. Musikkännedom saknades och jag var beredd att returnera den därför. Men en musiker stämde den första gången och efter bön, tro o hopp erhöll jag förmågan att stämma, spela och sjunga, till min och allas förvåning efter 8 dagar, offentligt i olika hem och möten varje kväll efter arbetsdagen. Att musiken var enkel och torftig hade ingen betydelse - det var undret som skett och de rena tonerna som tilltalade själarna."

På den lilla pedalzittran kunde man bara spela i en tonart, men Adolf byggde om pedalinrättningen och kunde sedan spela i fyra tonarter. Genom affärsmannen John Fröberg i Lotorp söktes och erhöles patent på den nya pedalinrättningen.

Men Adolf var inte nöjd, han skriver:

"Emellertid kunde jag icke fördraga det raspande missljud som uppstår vid spelandet på Pedal-Zittra utan fortsatte experimenten. En stor Zittra gjordes med strängarna stämda till ett C-accord i en grupp, med ett s.k. greppbräde under, mot hvilket jag medels hävstänger för-

sedd med s.k. kapitastorer under fick fram de olika duraccorden. - Med denna anordning kunde dock icke moll- och sept.accord erhållas varför en annan Zittra gjordes med 5 sträng-accord-grupper för-sedda med mek. för moll- och sept.accord."

Den 31 oktober 1896 sökte Adolf Larsson patent på sin ackordzittra (som han kallade Praktik-Zittra) och fick det beviljat den 22 juni 1897. I patentet med no 8039 står det:

"Denna uppfinning afser att anordna cittror så, att man med lätthet kan anslå de ackord man önskar. - Anordningen består deruti, att strängarna äro sammanförda i grupper (fem i den å ritningen förtydligade cittran), hvarje grupp (1-5) svarande mot ett visst ackord, t.ex. c-dur, d-dur, g-dur, f-dur och a-dur. Å de brukliga cittrorna äro strängarna ordnade efter sin tonhöjd, hvarför anslåendet av ackord å dylika cittror äro jämförelsevis svårt, speciellt för nybegynnare, som härvid först måste tänka på, hvilka strängar som höra till ackordet. Om deremot de till hvarje särskildt ackord hörande strängarna äro sammanförda till en grupp, blir anslaget af ett visst ackord ju deremot mycket enkelt och fordrar alls ingen förkunskap.

Patentanspråk

Vid cittror den anordningen, att strängarna äro ordnade i grupper, hvar och en omfattande de strängar, som erfordras för frambringandet af ett visst ackord."

Adolf fick demonstrera sin "Praktik Zittra" för musikkommissionen vid Stockholmsutställningen 1897 och de tog in den gratis där. Han fick medalj och Aftonbladet skrev:

"Instrumentksamlingen i Teater- och Musikpaviljongen, Stockholmsutställningen har i dessa dagar fått en tillökning bestående av ett alldeles nyuppfunnet instrument, en s.k. "Praktikzittra", konstruerad af Hr Adolf Larsson, Sandudden, Finspong, som upptagit patent på fabrikationen. Instrumentet som är afsedt för ackordankompanimang till sång, är lättspelat och har en fyllig vackert harpton."

Adolf fick medalj för sitt instrument på både Norrköpingsutställningen 1906 och i Lund 1907. Hittills hade Adolf, efter en arbetsdag på 12-15 timmar, tillverkat zittrorna hemma i "Kolkammaren", som den lilla stugan kallades, där han och familjen bodde. En stuga på c:a 40 kvadratmeter innehållande ett rum och kök. Han berättar själv hur primitivt det var:

"Som hyvelbänk fick bordet tjenstgöra, i stället för limtvingar stöttor mot taket så att detta t.o.m. höjdes. Redskapen var en vanlig vedsåg med träbåge, en hyvel c:a 20 cm lång och en bra täljknif. Limpanna var en vanlig kaffekopp, limugn den öppna spisen der min 'gumma' tienstgjorde med att värma träbitarna, jemte det hon bitrade vid ihoplumningen av zittrorna. Då zittran var färdig måste man söka flera mil för att få en polerare, tills jag sjelf efter en dyrbar kurs kunde polera."

Ensamrätten till patentet varade i 15 år, men enligt en handskriven anteckning på patentet sålde han rättigheten att använda det till en Herr Alvin Eichler i Berlin redan 1898.

Bland Adolfs efterlämnade papper finns det uppgifter som visar att man stal hans patent i Tyskland. Där fanns ju redan fabriker för melodizittror och det var lätt att ändra påsträngningen efter Adolfs patent. Han fick hjälp av advokaten, politikern och sedermera stats-

Sonstorps Strängmusik, i mitten Abraham Hellman och Adolf Larsson, Zittra-Lasse.

Foto ur Margareta Höglunds samlingar

ministern Karl Staaf att göra upp i godo med tyskarna och erhöi därmed en stor summa pengar. Gamla brev visar att han fick bevaka sin patenträttighet mot instrumenttillverkare i bl.a. Småland och Norge.

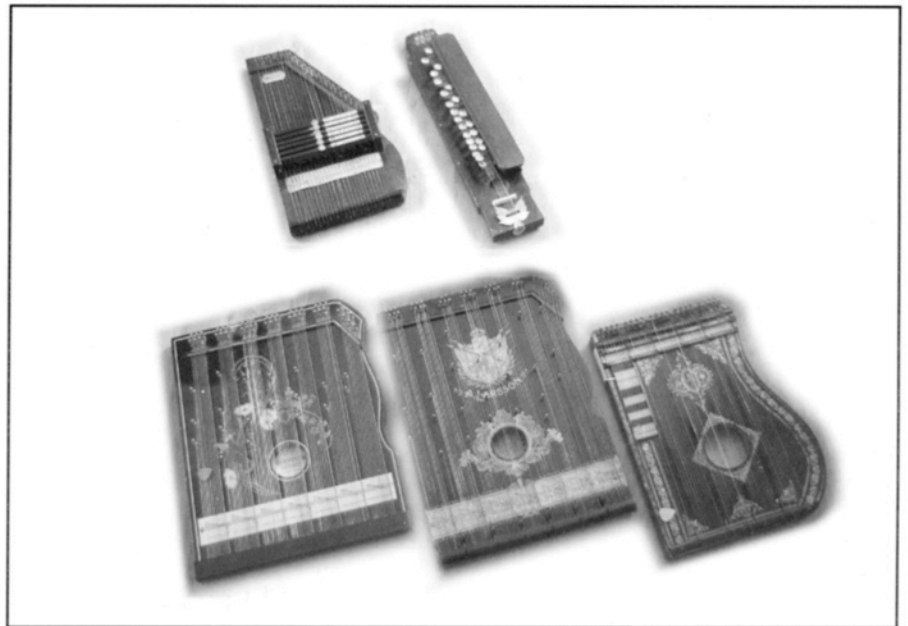
För pengarna han fick vid förlikningen med tyskarna kunde han köpa sig mark och bygga den stora villan Sandsta i Sandudden. Nedervåningen blev bostad åt familjen bestående av Adolf och hustrun Matilda samt barnen Selma, Hanna, Hildur, Albin, David och Lilly. På övervåningen skedde zittratillverkningen. Nu kunde, förutom den egna familjen, även en del grannar lejas till arbete. Zittrorna gjordes i flera olika modeller och med varierande antal ackord. Mest såld tycks Praktik-zittra n:o 4 med 7 ackord ha varit. Den största jag träffat på är en zittra med 12 ackord. Man tillverkade även melodizittror med ackordsträngarna spända på en resonanslåda under melodistränglådan. Försäljningen gick genom John Fröbergs postorderfirma i Lotorp och nådde över hela landet och även till Amerika. Adolf Larsson blev känd under namnet "Zittra-Lasse". Reklamblad klistrades in i ytterlådorna och förutom olika zittramodeller fick även den gamle vännen, inspiratören och medhjälparen spiksmeden Abraham Hellman vara

"modell" där.

Adolf fick patent på ytterligare ett par uppfinningar, ett i Sverige 1912 och ett i Tyskland 1913. Båda gällde förbättrad omställningsmekanism på zittrorna, så att man lätt kunde växla från dur till moll och septimackord utan att rubba stämningen.

Framgång föder ju lätt kritik och avund. I en tidningsinsändare bemötte Adolf Larsson kritiken så här:

"Från Zittrafabriken, Finspong. Undertecknad har icke tänkt fästa något afseende vid den från Ungdomsstjärnans förlag, Ousby, i denna tidning införda annonsen, hvori framhålls, att jag icke själf

tillverkar mina Zittror, utan endast dess ytterlådor. Af personer härstädes, som i detalj känna min zittrafabrikation, har jag emellertid enträget uppmanats att upplysa den ärade allmänheten om verkliga förhållandet och beder härmed få meddela följande: Då jag för cirka 17 år sen började min fabrikation af praktikzittror efter egen patenterad konstruktion tillverkades allt härstädes, förutom en del strängar samt skufvar och stift. Sedemera, då efterfrågan på mina zittror blef så stor, att jag omöjligen kunde hinna med att utföra all beställningar och då i saknad av kapital att utvidga fabriken, nödgades jag att hänvända mig till fabriker med större resurser.

Översta bilden:
Överst två pedalzittror - den vänstra är en "Autoharp" tillverkad av T. Meinhold i Sachsen (Tyskland), den högra en amerikansk modell. Nedanför fr v: En sjuackordzittra tillverkad i Östtyskland 1977, i mitten Zittra-Lasses Praktik-Zittra No 4. Till höger en Praktik-Zittran - den första av Zittra-Lasses egna modeller från 1896.
Mittbilden t.v.: Sandsta i Sandudden - huset som Adolf Larsson byggde. På botteväningen bodde familjen, på andra våningen fanns zittrafabriken. Fotot från 1902. Mittbilden t h: Adolf Larsson och hans hustru Matilda.
Bilden t. höger: Patentbrev nr 8039, den 31 oktober 1896, utfärdat till "Maskinisten Adolf Fredrik Larsson ...anordning vid cittror".
Bilderna av Zittra-Lasse, Sandsta och patentbrevet ur Margareta Höglunds samlingar

TEMA:CITTRA

Jag sände då mina patenterade modeller till Tyskland och beställde därstädes det kvantum resonanslådor jag ej hann med att utföra och monterade så dessa med skruvar och strängar m.m. Oaktat denna kraftiga förstärkning visade det sig snart omöjligt att fylla de ständigt ökade behoven, hvarför jag och gjort åtskilliga försök att införa de enklaste zittrorna färdiga.

Jag har emellertid inte godkänt desamma utan att först företaga en hel del justeringsarbeten innan jag med godt samvete kunna utsläppa dem i marknaden och har jag trots det väsentligt billigare inköps-priset afstått från vidare inköp af monterade. Då ny, betydligt större verkstad nu är under uppförande, beräknar jag inom kort kunna höja den egna tillverkningen."

Efter patenttidens utgång kunde vem som ville tillverka ackordzitrator till försäljning och Adolf var bekymrad över att en mängd fabriker både inom och utom landet erbjöd ackordzitrator i tusental till låga priser, men med dålig kvalitet. Det drog ner instrumentets anseende och han menade

"att det ej är nog med att endast få ögat tillfredställt utan det är åtskilligt mera att räkna härvidlag. Vigtigast av allt är att få sammansättningen rätt, så att villkoren för rena toner förefinnes."

Omkring 1915 flyttade Adolf Larsson med sin fabrikation till Finspång. Han lät trycka sin egen priskurant. Dessutom köpte han bil och startade taxirörelse. Sonen David fick så småningom överta verksamheten.

Under hela tiden fortsatte Adolf att åka runt och spela och sjunga tillsammans med sin familj och andra musikanter inom väckelserörelsen och nu var det han som stämde alla instrumenten. Han skriver:

"Jag kände i hela min kropp ögonblickligen när tonerna voro renstämda mot min zittra. - Jag prisar Herren för hans outgrundliga nåd och gåva som jag genom musiken fått uppleva och önskar att han må välsigna alla de cirka 40 000 som köpt zitrator här, förutom de kanske 100 000 som köpt

från andra fabriker som tillverkat zitrator efter mitt fabrikat i andra länder."

Adolf Larsson dog 1935, 78 år gammal. Hans zitrator finns kvar i många hem. Om de är välbevarade och hela är de fortfarande mycket spelbara med ljust klingande ljud, något som visar att de är av god kvalitet. Erfarenheten har visat att man, så långt det är möjligt, skall behålla de gamla strängarna eftersom de är speciella för klangen i Finspång-zittrorna. Zittra-Lasse lämnade också rådet "att lägga zitratan på en ekbord utan duk när man spelar för att förstärka klangen".

Ett annat tips som jag vill förmedla, fick jag av Røjås Jonas från Boda: Bryt svavlet av en tändsticka, håll den stadigt och knäpp strängarna med den. Det ger ett mjukare ljud än med plektrum, särskilt till vissång eller en ensam fiol. Personligen tycker jag om att använda brutna ackord till visor och älskar mollvisor. Vissa molltonarter kan man lätt spela utan omstämning. Man utesluter tersen i ackordet. Melodin färgar ju lätt mot moll. Ev. lägger man till molltersen (liksom septiman) från ett annat ackord. Men känner man att man inte kan undvara dim.ackord o. dyl. skall man nog övergå till gitarr!

Renovering av zittra

Utdrag ur ett brev från Olle Larsson i Ludvika feb. 1991

--- Vid renovering är stämskruvarna ofta rostiga. Jag lägger dem en stund i fosforsyra, håller dem med tång och stålborstar gängen, sköljer med vatten och oljar in dem direkt. Strängar lägger jag i förtuning och använder köksstålull, även till spunna strängar.

Så var det knepet med att få stämskruven att stanna i rostiga, för stora hål. Försök få bort rosten i hålet med en trasa lindad på en klen stålpinne el. rundfil doppad i kristallolja (thinner löser upp lacken på zitratan). Klipp ut en kil

Här i Sandudden sitter dock vindflöjeln i form av en Praktik-zittra fortfarande kvar på sin plats på huset som en gång var zittrafabrik.

Källor: Avskrift av ett brev skrivet av fabrikör Adolf Larsson, Finspång.

Handlingar rörande patenten nr 8039, 36146 och 266371.

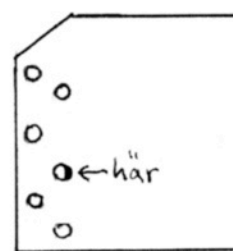
Avskrift av en notis i Aftonbladet. Kopia på insändare från A. Larsson i ej namngiven tidning.

Priskurant å zittor, strängar och tillbehör, Zittrafabriken, Finspång.

Diverse brev.

Foto där inte annat anges: Stephan Elg. Zittrorna ur hans samlingar.

Fotnot: Eftersom Adolf Larsson konsekvent använde benämningen "zittra" och inte "cittra" som t ex patentverket gjort, har också Margareta Höglund och Smålätarens redaktör gjort det.

Spetsen mot botten, slipytan mot träet, kilen tar upp trycket när strängarna spänns.

Utföras
15-20
5-6

av fint sandpapper el. smärgelduk, 00 resp 150-200, se skiss.. Släpp ner den med spetsen nedåt, gänga i skruven ---

Oskars bondespelmansvirtuositet

Spelmannen Oskar Svensson från Linköping har åter stigit fram ur spelmanshistorien tack vare en donation till Östergötlands spelmannsförbund. Nu kan spelmän i hela Sverige se hur en för sin tid typisk spelmansrepertoar, där den tidens populärmusik blandades med folkmusik.

Donationen från familjen omfattar ett antal dagstidningar från åren 1908 till 1912, elva notböcker från 1897 till 1912 samt en visbok "utgiven på beställning" av Samuel Johan Carlsson och tryckt på Isidor Kjellbergs (Östgötens grundare) boktryckeri i Linköping 1892.

Nästan alla noter är handskrivna och i flera fall dubblerade. Som t ex Napoleons marsch över Alperna. I de flesta fall finns kompositören angiven bland valser, francaiser, marscher, polskor och polkor.

En låt heter "Nykterhetspolka av Krusell"! Kan det vara kompositören Bernhard Crusell som 1818 utsågs till musikdirektör vid Livgrenadjärregementena i Linköping? I så fall en musikalisk sensation.

Den enda låten med uttalad östgötsk anknytning är "Östgotapolska". I övrigt står det för det mesta folkvisa eller typ av melodi.

Oskar Svensson föddes 1854 i Lundvik i Åtvids socken. Hans far Sven Fredrik Svensson född 1823 och död 1915 var spelman och sannolikt fick sonen sin första utbildning av denne. Fadern hade i sin tur låtar efter spelmannen Per Molander från Markustorp i Väst söder om Linköping, död redan 1854. Oskar Svenssons far sade sig aldrig ha hört en värre polskespelare än Molander.

Erik Hammarström skriver i Östgotaspel nr 3-2008 också att den blinda storspelmannen Carl Ulrik Retzman (ofta kallad Ristman) (1786-1832), på något sätt finns med i traditionskedjan både när det gäller Pelle Fors (född 1915) och Oskar Svensson, i det senare fallet genom fadern.

Oskar Svensson var 56 år gammal spelman när Östergötlands första spelmanstävling ägde rum i Söderkö-

ping 1908. Pelle Fors ärades då med ett hederspris medan Oskar Svensson erövrade första pris i sin klass, unga spelmän!

För Oskar Svensson blev segern i Söderköping början till en karriär där de goda recensionerna utnyttjades som marknadsföring.

Fiolspelaren Oskar Svensson

från Linköping

uppträder med sjäflärt gehör i

dagen den _____ kl. _____ e. m.

Förste pristagare vid spelmanstävlingen i Söderköping 1908, i Åtvicidaberg den 23 Juni 1909, i Norrköping den 16 Mars (bland 21 täflande) samt i Söderköping den 3 Juli 1910.

Låter här höra fortidens gamla låtar, som nu för tiden äro ökända. Bland dem spelas "Strömkariens polka", som hvar och en bör vara intresserad att höra och se dess tempo, som nu är enastående.

PROGRAM

1. Polskätt (c dur)	10. Schottisk (b dur)	
2. Valsätt (c dur)	11. Polskätt (b dur)	
3. Trebankopolskätt (g dur)	PAUS	
4. Leksugullätt (g dur)	I öfverförståndt:	
5. Potpourri, folkmelodier (c moll)	12. Bäckingspolskätt (a)	
6. Polskätt (g dur)	13. Mazurkätt (a)	
7. Brudmarsch (c dur)	PAUS	
8. Öskrens polskätt (g dur)	14. Tyska Klocklagen (a) Stockholm.	
PAUS	15. Strömkariens polskätt och hans eftergång då han försvinner i strömmens brus (a)	
9. Förståndt (b)		
10. Vals (b dur)		

Entré: 1sta plats _____ öre, 2dra plats _____ öre, 3dje plats _____ öre. Barn under 12 år _____ öre.

Östgötens skrifver:
"En original och sällsynt samling af den berömdes i går äro publikt, som äfven varit uttryckt i det som äro utkomna på Oskar Svenssons "Spelmanstävling".
Ja, det var länge, som det var en sällsynt öfver en sådan, högt uppsatta, språkliga publik, som äfven varit uttryckt i det som äro utkomna på Oskar Svenssons "Spelmanstävling".
En mycket angenäm öfver förståndt af den i musikens område äro utkomna på Oskar Svenssons "Spelmanstävling".
Det var en mycket angenäm öfver förståndt af den i musikens område äro utkomna på Oskar Svenssons "Spelmanstävling".
Det var en mycket angenäm öfver förståndt af den i musikens område äro utkomna på Oskar Svenssons "Spelmanstävling".

Östgöta Correspondenten: Spelmanstävlingen i Söderköping...
Västerviks Västervik: Spelmanstävlingen i Söderköping...
Söderköpings Tidning: Spelmanstävlingen i Söderköping...
Östgöta Correspondenten: Spelmanstävlingen i Söderköping...
Västerviks Västervik: Spelmanstävlingen i Söderköping...
Söderköpings Tidning: Spelmanstävlingen i Söderköping...

gav konsertmästarna myror i huvudet

Donationen består inte enbart av ett antal notböcker utan även av nästan samtliga de dagstidningar som recenserade tävlingen i Söderköping samt ett antal affischer i den tidens anda.

Två år efter spelmanstävlingen red Oskar Svensson på berömmelsen från tre års förstapriser i Söderköping 1908, Åtvidaberg 1909 och i Norrköping och Söderköping 1910. Vid den tiden bodde han med sin familj vid Hjälmsäter i Gottfridsberg i Linköping

Affischen, tryckt på Östgötens boktryckeri 1910, toppas av en bild på Oskar Svensson samt den braskande texten "Fiolspelaren Oskar Svensson från Linköping. Uppträder med själflärt gehör ..." och så plats för ort datum och tid.

I affischen lovar han att konsertbesökaren skall få höra "fortidens gamla låtar, som nu för tiden äro okända. Bland dem spelas Strömkarlens polska som hvar och en bör vara intresserad att höra och se dess tempo som nu är enastående."

På programmet stod 15 melodier utan några egentliga namn annat än "Polsklåt c dur, Valslåt, Lekstugulåt, Gökens polsklåt." I förstämnd fiol fick publiken höra bl.a. Schottislåt och vals och i "över-för-stämnd": Blekingspolsklåt och Mazurkalåt.

Efter "Tyska Klockslagen (a)" från Stockholm kom paradnumret: "Strömkarlens polskelåt och hans eftersång då han försvinner i strömmens brus (a)". Tyvärr finns inte den rubriken i nothäftet. Kanske han inte ville visa konkurrenterna sina noter.

Längst ned reklamen från alla goda recensionerna. Östgöten skriver: "Det var låtar som det var en sann fröjd att höra på, hurtiga sprittande polskor, melodiska gammalvalser, taktfasta marscher, kort sagt en hel skatt av gammal musik som bara har det lilla felet att inte vara så modern som "Glada Änkan" som därför sällan om ens någonsin kommer till heders vid ungdomens dansgolv och lekstugor."

Tidningen skrev att flera av Oskar Svenssons polskor var "prof på en

bondespelemansvirtuositet som skulle sätta många myror i hufvudet på en konsertmästare. En sådan var Strömkarlens polska."

Söderköpings tidning tyckte om Oskar Svensson: "ej heller har så ypperlig teknik presterats som hr O. Svenssons från Linköping. Den var helt enkelt virtuos och hans spel väckte formligt jubel."

Corren var inte sämre: "Det var lif och glans öfver hans spel och tonen i hans fiol var mycket god."

Foto: Håkan Wasén

Efter en konsert i Mjölby konstaterar Corren: "Kunde dessa spelmanstävlingar och spelmanlåteaftnar hos den stora allmänheten väcka lusten för fiolspel så att detta instrument kunde återfå den hedersplats som särskilt dragspelet men delvis äfven pianot frånröfvat det, hade de en icke oväsentlig mission att fylla."

Affischen avslutas med ytterligare ett citat ur Östgöten som är värt att tänka på idag, 102 år senare: "Östergötlands bygder gömma på en rik skatt af gamla folkmelodier, det intrycket fick man av gårdagens spelmanstäflan. Dessa låtar äro en nationalskatt och det vore till oersättlig skada om de gingo förlorade, de män som nu ägna tid och kraft att undersöka och uppteckna dessa vår musiks pärlor äro därför värda allt tack. Det är också att hoppas att nya spelmanstävlingar som den av gårdagen måste anordnas."

Och konstaterar Östgöten: "Tilläggas bör att den närvarande auktoriteten härads höfding Andersson från Lund förklarade sig högst angenämt öfverraskad af hvad han här fått höra samt skyndande att uppteckna åtskilliga af de spelade melodierna."

Det kan påpekas under detta Strindbergs-år, att Nils Andersson, mannen bakom Svenska låtar, tillhörde de få vänner August Strindberg inte blev osams med.

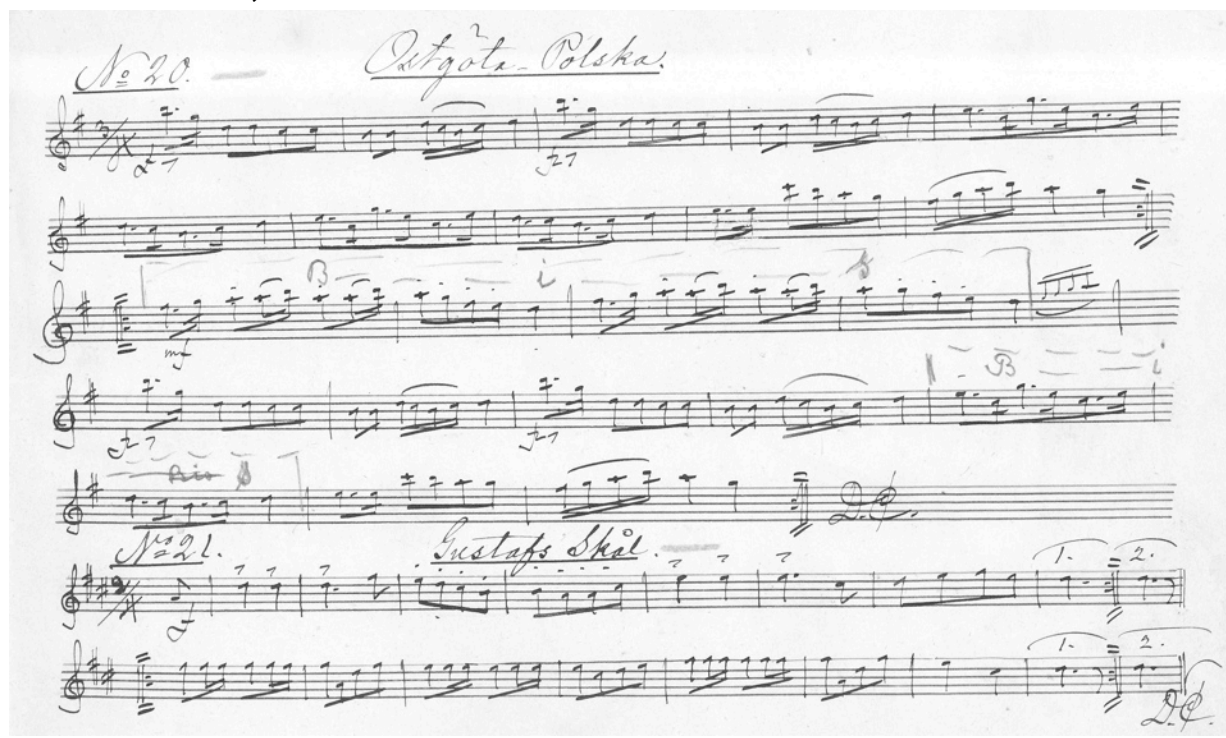
Bara fyra av Oskar Svenssons låtar finns med upptecknade 1924 av Olof Anderson. Åldern hade då tagit ut sin rätt vilket i förening med försvagad hälsa hindrade honom "att deltaga i sina låtars uppteckning."

De fyra melodier som noterades vart bara en "ringa del av vad denne förut så skickliga spelman kunnat bjuda på några år tidigare." Kanske några fler uppdagas när våra spelmän sätter tänderna i notböckerna.

Håkan Wasén

Fotnot: I nothäftet "Folkdanser och lekar för violin återfinns bl a följande namngivna låtar med folkmusik- och tydlig folkdanslagsanknytning: Vappersta vals, Skånsk kadrilj, Gotlands kadrilj, Skåningen eller Stoppen - polkett, Oxdansen, Fjällnäs-Polska, Trekarls-Polska, Östgötapolska, Frykdals-polska, Skrällåt-polska, Varsovienne polska, Hallingen, Klappdansen, Väfva vadmal.

NUMRETS LÅT, ur Oscar Svenssons notböcker:

Denna polska kallas även "Allmän polska" och finns med både i "100 låtar från Östergötland" och i SSR:s senaste utgåva med urval av allspelslåtar från alla landskap. Den finns förstås även på förbundets hemsida.

Om två notböcker

År 1963 lämnade Helge Granberg in två notböcker till Institutet för Språk och folkminnen i Uppsala. De har där fått accessionsnumren 30252:1 respektive 30252:2.

Den första notboken enligt påskrift tillhörig Nils Nilsson i Lilla Skonberga i Normlösa med dateringen 8 april 1802. Här finns också namnteckningen Nils Nordqvist, kantor i något som kan tolkas som Hospitalskapellet.

Den andra notboken enligt påskrift tillhörig Carl Nilsson i Efsinge.

Vilka dessa personer var framgick inte av notböckerna. Bägge notböckerna innehöll ett flertal notskrifter av merendels polonesser samt en del valser.

Dessutom finns en del namn, närmast namnteckningar, som förefaller vara skrivövningar. Namnen som förekommer är Anders Fredrik Spångberg, Nils Petter Sandström, kantorn Nils Nordqvist samt baron Carl Leyonhjelm. Vad dessa personer har för betydelse för notböckerna framgår inte av notböckernas text.

Kantorn kan vara ett intressant namn eftersom notskrifterna i båda böckerna är gjorda av personer som utan tvivel kan skriva noter på ett professionellt sätt.

För båda böckerna förefaller det som om man har skrivit av en förlaga. Vilka förlagorna var som kopierats är inte känt.

En fråga uppkommer helt naturligt, om det är en eller två (eventuellt flera)

som gjort kopieringen av notskrifterna. Detta kräver en jämförande handstilsundersökning. Det är inte helt lätt att avgöra om den löpande skriften utförts av en eller flera personer.

Man bör vara insatt i den tidens skolskrift för att säkert kunna avgöra vad som är allmänna stildrag eller och vad som är individuella drag. Den löpande skriften i nothäftena uppvisar såväl likheter som olikheter med varandra.

Vid en jämförelse mellan de båda nothäftena så är det dock några mer eller mindre genomgående olikheter, framförallt utformningen av G-klaver, kors för höjning samt bokstäverna P och W. Det går inte att dra någon säker slutsats men nämnda olikheter tyder ändå på att nothäftena utförts av två olika personer.

Så till frågan om Helge Granberg. Vem var han? Frågan löstes av SOFI genom att man hittade ytterligare en skrift inlämnad av Helge Granberg med accessionsnummer 26059. Denna innehöll folkminnen bl.a. en visa traderad av en August Nilsson.

I den skriften fanns dessutom en adress till Stubbetorp 1 i Vårdnäs församling i Linköpings Stift. Efter släktforskning vet vi att Helge Granberg föddes på gården Stubbetorp 1, 1893, andre son till Oscar August Granberg och Emilia Kristina Andersson.

Vilka var då Nils Nilsson och Carl Nilsson? Frågan löstes av vår tidigare ordförande Brita Ehlert, som genom släktforsk-

ning och forskning om kantorer och klockare i vårt område fann följande:

Nils Nilsson född 1783 i Normlösa flyttade till Sya, han gifte sig med Maja Persdotter från Mjölby. Paret fick 6 barn, ett av dessa sonen Carl, född 1816. Nils Nilsson bytte också sitt efternamn till Nordqvist och blev kantor i Hospitalskyrkan i Linköping. Uppgifterna Lilla Skonberga och kantor Nils Nordqvist styrks av anteckningarna i notboken.

Sonen Carl blev organist och klockare och bodde bevisligen i Vårdnäs 1880. Den intressanta frågan om det är någon eller båda av Nils och Carl Nilsson/Nordqvist som gjort avskrifterna kan inte avgöras i avsaknad av skriftprov från dessa personer.

De finns alltså ett geografiskt samband mellan Nils Nilsson och Carl Nilsson å ena sidan och Helge Granberg å andra sidan. Handstilsundersökningen har gjorts av handstilsexperten Siv Fridman, Linköping. Bedömningen av kvaliteten på notskriften har gjorts av musikdirektör Anita Thoor. Efterforskning av Helge Granberg av Marlene Hugosson, SOFI. Släktforskning och forskning om kantorer av Brita Ehlert. Initiativtagare har varit Jan-Erik Karlsson.

Janerk

Fotnot: Institutet i för Språk och folkminnen i Uppsala bekräftar att det är fritt att använda och sprida notböckernas innehåll.

Folkmusikveckan i Linköping

Jonathan Borgsjö och Kurt och Brita Ehlert kom från Norrköping för att spela på fik i Linköping. Foto: Annica Romlin.

Blå Spelmän spelade på Folkmusikpub på L'Orient 3 maj. Längst till höger Pelle Jensen, med spelvänner. Foto: Annica Romlin

Folkmusik på Fik var även i år ett lyckat grepp. I år var det Café Gyllen, Babettes Kafferi, Café Åbacka och Stadsmissionens café som fick njuta av härlig musik. På Stadsmissionen blev det även lite dans till spelmännen. Vi tackar alla som ställde upp och spelade, och vi tackar också caféerna för att vi fick vara hos dem.

Fredagen i folkmusikveckan bjöd på buskspel och balladdans i Trädgårdsföreningen. Marie Länne Persson och hennes balladvänner stod för balladerna medan även oinvigda personer deltog i dansandet. Detta skedde i ena rummet i Krogfallsstugan och i det andra rummet pågick buskspel, där fanns även fika att köpa.

På lördagen var det den stora finalen! Hoven Droven spelade på Konsert & Kongress. Det var många i publiken, som både satt och dansade. Vid ett tillfälle lyckades bandet med att få hela publiken att dansa! Då fick även de sittande dansa, samtidigt som de satt ner.

Hoven Droven lyckades till och med få hela publiken att sjunga allsång. Ganska starkt av ett band som bara spelar instrumental musik. Hela kvällen blev ett lyckat kalas som slutade med en luftfärd för saxofonisten Jens Comén, då han blev buren av en grupp busiga individer. Det var tydligen en repris på något som hänt för flera år sedan vid en av bandets spelningar här i stan.

Annica Romlin

Linköpings spelmanslag. Foto: Anders Larsson

Linköpings spelmanslag fick tyvärr inte plats på något av fiken då de är så många. Men däremot så spelade de på det lilla torget bakom Wissings Guld. Fint väder fick de också. Tack till er!

David och Johan spelade på folkmusikcaféet 2 maj. Foto: Annica Romlin

Utanför stod delar av student-spelmanslaget Strängar och Rör och spelade tillsammans med annat glatt spelfolk. Vi bommade igen stugan vid 22-tiden, fast då hade de flesta redan gått innan dess. En trevlig kväll trots det lite kalla vädret.

Hoven Droven fick publiken att folkrocka. Foto: Annica Romlin

Folkmusik på fik: Torbjörn och Tomas på Café Gyllen. Foto: Anders Larsson

Ny bok om Abraham Haghholm

Den 16 oktober 2011 var det 200 år sedan den blivande folkskolläraren och sockenbibliotekarien Abraham Jansson (1811-1890) föddes på torpet Hagen i Godegårds socken i nordvästra hörnet av Östergötland. Jansson som senare skulle ta sig efternamnet Haghholm är idag mest känd för att han efterlämnat en notbok innehållande flera hundra folkliga fiollåtar av vilka 189 kom att publiceras i Svenska låtar Östergötlands första del. Notboken ingår i Folkmusikkommissionens material som finns på Svenskt visarkiv där den har beteckningen M 26 och kan nås i digitaliserad version via länken: www.smus.se/earkiv/fmk/

Haghholms sentida kollega, musikbibliotekarien på Musikhögskolan i Malmö och spelmannen Peter Berry, har tagit sig an att beskriva denne märkliga mans levnadsöde och verk i en nyligen utkommen bok: *Abraham från Godegård: Berättelser om en originell människa och hans musik*. (Malmö: Lunds universitet, Musikhögskolan i Malmö. 178 s.)

Folkmusikforskningen har med tiden skiftat fokus från att kollektivt skildra traditioner till att istället ägna sig åt de individuella utövarna och deras miljö. Peter Berrys Haghholmsbok är ett bra exempel på det senare och är ett resultat av över tjugo års intresse för Haghholm och hans musik.

Inledningsvis tecknas en bild av tiden och trakten där Haghholm levde och de sociala förhållandena i dem. I mitten av 1800-talet genomförs i Sverige ett antal reformer som med tiden kom att betyda mycket för samhällets modernisering.

Abraham Haghholm kom från ett fattigt torparhem och kom att bli en respekterad skollärare och sockenbibliotekarie. Han gjorde med andra ord vad man idag kallar en klassresa under sin levnad. Vid en ålder av tio år drabbades han, som det står i annalerna, av "slagrörelse", nuförtiden skulle man nog säga stroke. Det fick till följd att han blev så förlamad att han inte kunde gå utan fick krypa fram.

Långsamt lyckades han återfå en viss rörlighet men det utstakade livet som torpare blir omöjligt. I stället

kom han 1847 att bli socknens förste utexaminerade lärare efter folkskole-reformen. Men redan vid 15 års ålder åtar han sig sina första undervisningsuppdrag. Hela livet led han av svag hälsa och vistades därför periodvis på Medevi brunn.

Musikintresset tycks tidigt ha väckts hos Haghholm. Spelmansboken ska ha tillkommit under mer eller mindre intensiva perioder från 1830-talet till 1850-talet då den avslutas. Berry beskriver en glidning i repertoaren från en enklare folklig stil till en modernare, kanske påverkad av vistelserna i Medevi och Linköping.

Något som är mindre känt är Haghholms intresse för kvartettsång som resulterar i flera bevarade kvartettböcker. Författaren anar här att Haghholms kontakt med andra sociala skikt än det han kom från resulterar i en utveckling av musiksmaken.

Sången och musiken går som en röd tråd genom hela Abraham Haghholms liv, liksom i Peter Berrys bok. Ett bärande tema i boken är musikens läkande kraft och då i synnerhet hur den hjälper Haghholm fram i livet trots motiga fysiska och sociala förutsättningar.

Berry gör ett försök till beskrivning av stilarna i spelmannsboken och resonerar kring hur de kan ha spelats och i vilket sammanhang. Jag är inte riktigt säker på att sextondelspolskorna på Haghholms tid verkligen spelades långsammare än de vanligen spelas nu, vilket Berry menar med hänvisning till August Fredins beskrivning i Gotlandstoner. Om jag inte missminner mig så skriver Fredin att det var mollpolskorna under hans tid som spelades långsammare och inte användes till dans längre. I Haghholms spelmannsbok går flertalet melodier i durtonarter. Under 1800-talet är det nog mera sannolikt att polskornas tempo ökar jämfört med tidigare.

20 låtar ur notboken presenteras i ett försök att visa bredden i den. Urvalet verkar väl valt men författaren ger dem namn efter platser i socknen där Haghholm vistats utan att låten egentligen kan knytas till just den platsen. Det är ett fantasifullt men högst

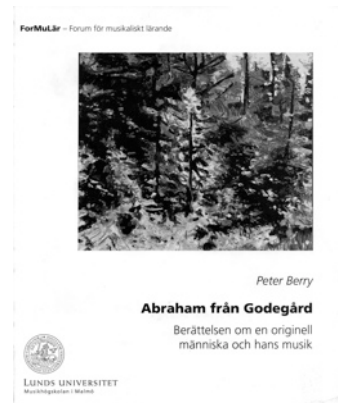
diskutabelt tilltag eftersom sådant tenderar till att bli kanoniserat utan att det finns någon täckning för det. Att sedan försöka ändra på det när det spridits blir näst intill omöjligt.

Bokens upplägg är ovanligt på flera sätt. Författarens skrivardagbok är nämligen integrerad i texten, som dessutom är i form av en pågående dialog med Haghholm. Dagboksanteckningarna urskiljs från den övriga texten genom att vara i fet kursiv stil. Den personliga dialogen med studieobjektet sker i bägge delarna. Upplägget har både sina för- och nackdelar. Men man lär känna författaren och hans förståelse väl under resans gång. Boken hade mycket väl kunnat utformas på traditionellt sätt, men då hade den blivit betydligt torrare och opersonligare. Det hade helt enkelt blivit en helt annan bok. Om man uppskattar upplägget kan nog vara individuellt.

För att summera det hela: Redan av bokens titel framgår det att Peter Berry vill trycka på att boken handlar om en originell människa. Det har också blivit en originell bok som är väl värd att läsa för alla som har något som helst intresse för vilka levnadsöden som kan dölja sig bakom de personer som bidragit till en svensk folkmusikalisk kanon. Boken är också illustrerad med författarens mycket fina och personliga teckningar. För den som är intresserad av kända varianter till låtarna i spelmannsboken har Peter Berry lagt upp en webbsida som nås på: <http://haghholm.wikispaces.com/Varianter>.

Eric Hammarström

Fotnot: Detta är en något förkortad version av en recension som publiceras i STM (Svensk tidskrift för musikforskning).

Spelmansstämma i Brevens bruk 5 augusti 2012

Planera in ett besök i vackra Brevens bruk söndagen den 5 augusti,
då är det dags för spelmansstämma i den pittoreska bruksmiljön!

ALFRED VOUGT.

- 11.00-13.00 Minikurser
 - Fiol – Lindblomslåtar
 - Durspel – Enradsteknik
- 14.00-17.00 Spelmansstämma – Hembydsgården
 - Allspel
 - Uppspelningar
 - Buskspel
- 17.00 - Picknick/grillning/jam - Hembydsgården

Allspel vid hembydsgården
(Foto: Stigbjörn Bergensten).

Arrangörer: Södermanlands
spelmansförbund, Östergötlands
spelmansförbund, Örebro läns
folkmusikförbund och Brevens
bruks hembygdsförening

Upplysningar och anmälningar till kurser: Alf.Ekblad@hotmail.com; Tel 019-45 41 95; 0706 410 310.

Lite ytterligare information

Program

Minikurserna 11.00-13.00

Fiolkursen – Arne Blomberg och Margareta Häglund lär ut låtar efter storspelmannen Carl August Lindblom (1832-98) som var hantverkare verksam i norra Östergötland och halva Sörmland. Han spelade på logar och i salonger, hade otaliga elever och via dessa och bevarade notböcker lever Lindblomstraditionen än i dag.
Durspel – Jan Anders Andersson, riksspelman med Värmlandsrötter. Lär ut enradsteknik och typiska enradslåtar.
Avgift - 100 kr per kurs.
Lunch – serveras på Brevensgården, ingår inte i priset. Kan vara bra att boka bord.

ALFRED VOUGT
Carl August Lindblom

Stämman 14.00 – allspel, grupper och enskilda spelmän spelar upp. Minikurserna uppträder.

Hembydsgården – fika serveras (gratis fika till alla spelmän som deltar).

Buskspel – överallt när som helst.

Ungdomskursen spelar upp – Lärare och elever från ungdomskursen som pågår 2 – 5 augusti deltar. Vill du vara med, kontakta Alf Ekblad.

Picknick – tag med matsäck eller grilla en korv!

Allspelslåtar: Lästringe gänglåt, Södermanland.; hamburgska efter Edvard Ölin, Fägdö, Södermanland; polska efter Harry Hellström, Brevens bruk, Närke (SVL Närke 179); slängpolska efter Olof Larsson, Kumla, Närke; Amerikanarn, Polska efter Adolf Lindgren, Risinge, Östergötland; Sångarns vals efter Anders Larsson, Kråksången, Klinttorp, Hällestad.

Hembydsgården där stämman hålls, fika serveras och det blir picknick och jam på kvällen. I förgrunden Brevensån. Foto: Alf Ekblad.

Upplysningar och anmälan till kurser: Alf.Ekblad@hotmail.com; Tel 019-45 41 95; 0706 410 310.

Mer info även på hemsidan: <http://brevensfolkfolk.wikispaces.com/Hem>

Kongero - Stig och Helen Eriksson
WestMannaFolk - Hemlig låtverkstad
Strängar och Rör - Lars-Henriks spelmän
Juniormästerskap i sydöst-svenska låtar
Spelmanslags- BATTLE
Dans - Buskspel - Visstuga

24-26 augusti 2012

www.linkopingsstamman.se

070-666 79 90

Arr: Östergötlands Spelmansförbund, Folkungagillet, Linköpings Kommuns kultur- och fritidsnämnd

ANNONS: Fioler till salu!

**3 st fioler tillverkade av fiolbyggare Tuve Carlsson, Finspång, till salu för 6 000 kr vardera.
Kontakta Anne-Marie på tel. 0176-158 56 eller 070-588 58 56**

Folkmusik och barock i skön förening

Pelle Björnert och Johan Hedin har gjort det igen: fantastisk musik som forskar vidare i gränstrakterna mellan folkets musik och de burgna salongernas barockmusik. De visar än en gång att det är mera som förenar än som skiljer när man rör sig i de äldre skikten av folkmusiken.

Nu har de tagit sitt forskande ett steg längre och slagit sig ihop med de välrenommerade barockmusikerna Nora Roll på viola da gamba och Sven Åberg på luta och barockgitarr. Resultatet är mycket lyckat och ännu tydligare "barockt" än tidigare. Samtidigt betyder kvartettspelet förstås att musiken blivit lite mer arrangerad för att alla ska få sin plats och för att just göra låtarna mer "barocka".

Gruppen kallar sig Silfver (hämtat ur Bellman-epistel) och den 11 maj hade de skivsläppskonsert på Stallet i Stockholm. Det var fullsatt, de som inte köpt biljett i förväg kom troligen inte in. I den varma

atmosfären på Stallet bjöds vi på de flesta av låtarna från den nya skivan, som också heter Silfver. Det passar ju även eftersom både Pelle och Johan "har silver", dvs. är riksspelmän.

Det är alltid lika roligt att se musiker- nas samspel och engagemang i musiken. Särskilt betagna blev vi i gambisten Nora Roll som lyste som en sol, verkligen njöt av musiken och lät stråken dansa över strängarna. Att hon var den som spelat minst folkmusik och behövde notställ märktes inte i spelet.

Johan spelade som vanligt briljant och Pelle hade märkbart utvecklat sitt spel ännu ett snäpp och släppt några av sina gamla manér. Det lät som Pelle men på ett nytt sätt. Veldig roligt att höra! Också fint med Pelles alternerande med olika understrängade fioler.

Konserten (och skivan) bjöd på flera gamla godingar ur Pelles och Johans repertoar som nu fått nya läckra barockkläder.

Dessutom bjöds vi på flera nya låtar, dels framgrävda ur arkiv och spelmansnotböcker, dels komponerade av Pelle och i något fall av Johan. Allt smälte ändå ihop till en fin helhet. Mest polonesser, några marscher, ett par menuetter, någon visa och långdans. En fin gest är att man tackar traditonsbärarna i skivans tacklista.

Kanske är de nya arrangemangen något mer lågmälda och det känns inte som att spelet lyfter lika intensivt som på Pelle och Johans förra skiva. Men man har inte släppt dansen som ledstjärna.

Gruppen varierar mellan solo-, duo- trio- och kvartettspel och alla fick ge sina gestaltningar av låtarna. Lite premiärnerver spökade nog på konserten och Pelles fiol kunde kanske ha låtit lite bättre i ljudanläggningen. Men överlag tänkte man inte på det tekniska utan kunde ohejdat njuta av musiken.

Tycker du om både folkmusik och barockmusik så är den här skivan bara ett måste! Och kommer du från endera traditionen så är det här en perfekt väg in i att upptäcka den andra.

Eric & Katarina Hammarström

Nordic - modern folk med rötter

Gruppen Nordic har släppt sin andra skiva och har fått fantastiska lovord från en till synes enig press. Gruppen består av Anders Löfberg på cello, hardingfela, kontrabas mm, Magnus Zetterlund på mandolin mm och Eric Rydvall på nyckelharpa mm.

Skivans titel är "Hommage" och med den vill de göra just en hyllning till alla sina förebilder. Många av dem finns inom den nordiska folkmusiken. Men musiken på skivan låter inte så folkmusikalisk i formen, utan kanske mer som en modern fusion mellan den

musiken och country, akustisk folkrock, mycket filmmusik och annat. Nästan allt är nyskrivet av gruppens medlemmar. Mycket musikaliskt, med avancerade arrangemang och i botten ofta ett traditionellt danssväng. Man hör fortfarande rötterna i många melodislingor och rytmer. *K.H.*

Folkmusikläger för ungdomar

Veckan före midsommar blir det som vanligt folkmusikläger. De som undervisar är Lisa Hellsten, Christer Samuelsson, Isabell Svärdmalm, Monica Söderberg, PersNils Johansson och ny för i år Jonas Jansson. Info och anmälan till Lisa: lisahellsten@hotmail.com och såklart på facebook :-)

JUNIORMÄSTERSKAP I SYDÖSTSVENSK FOLKMUSIK

25/8 2012 KL. 15.30 VALLA FOLKHÖGSKOLA I LINKÖPING

Alla spelmän under 20 år med speltradition från sydöstsvenska folkmusikområdet inbjuds att delta i mästerskapstävlingen som äger rum i samband med Linköpings spelmanstämman lördagen den 25/8 2012 kl. 15.30 på Valla Folkhögskola i Linköping.

Tävlingen är uppdelad i två klasser: Solospel och Gruppspel. Man kan delta i båda klasserna om man så vill. Tävlingen sker inför publik. Tre låtar framförs med inriktning på dansant spel i folklig tradition, varav minst en skall vara en slängpolska. Alla instrument (även rösten) är välkomna.

Första pris i båda klasserna är äran, ett diplom och 1000 kronor. Prisutdelningen sker på söndagen den 26/8 i Gamla Linköping, då vinnarna också spelar sina låtar.

Anmälningavgift är 100 kr för solospel och 200 kr för gruppspel och sista anmälningdag är 23/8. Se hemsidan för närmare information; www.linkopingsstamman.se.

Sydöstsvenska folkmusikområdet täcks i huvudsak av Skåne, Blekinge, Småland, Öland, Gotland, Östergötland, Närke, Sörmland, Uppland och Halland. Ange i anmälan vilken som är din musikdialekt!

Vi hoppas att alla duktiga unga spelmän som känner sig manade anmäler sig för att försvara sitt landskaps musiktradition!

VAD? Juniormästerskap i sydöstsvensk folkmusik

NÄR? 25/8 2012 kl. 15.30

VAR? Valla Folkhögskola i Linköping

För mer information och anmälan: Gå in på www.linkopingsstamman.se

Linköpingsstämman 24-26/8 2012

Förhandsinfo, boka: Lördag 20 oktober

Folkdansringen + Ög. Spelmansförbund ordnar kurser för dig som spelar, sjunger, dansar

Pelle Björnlert håller spelkurs i hur man kan få låtar dansanta.

Katarina Hammarström lär ut visor som man kan dansa till.

Mera upplysningar kommer till hösten. Eller kontakta Yvonne Eriksson 011-28 47 47 yvonne.ekudden@telia.com

Folkmusik-kalender för Östergötland och angränsande områden

SOMMARENS ÖSTGÖTSKA STÄMMOR MM:

Linköpings spelmanslag

Söndag 17 juni

Kl. 13.30 - 16.00 på Landerydsgården i Hjulbro.

Folkmusikläger för ungdomar

Fr.o.m. 18 juni, veckan före midsommar blir det som vanligt folkmusikläger. Se sid. 18.
Info och anmälan till Lisa Hellsten: lisahellsten@hotmail.com och såklart på facebook :-)

Spelmansstämma och kurs i Kleven

Lördag 7 juli - Se annons sid. 3.

Pelle Fors-tävlingen på Korrö

Torsdag 26 juli - Se notis här intill!

Ungdomsläger i folkmusik i Brevensbruk

Torsdag 2 - söndag 5 augusti

Örebro Läns Folkmusikförbund hälsar välkomna till ungdomsläger. Info och anmälan per e-post till: alf.ekblad@hotmail.com

Spelmansstämma i Tjällmo

Lördag 4 augusti

Kl. 12.30 konsert i kyrkan: "Folkliga koraler och psalmer i folkviseton" - Peter Berry m.fl.
Spelmän och allmänhet deltar.

14.00 Spelmansstämman startar

14.00-14.30 Allspel under ledning av Peter Berry

14.30- Öppen scen med spellista. Buskspel och gruppspel allt efter önskemål

Kaffeservering hela dagen. Lotteri. Hantverksbod och museum öppna. Till kvällen

serveras våra populära räksmörgåsar - vi tar upp beställningar under dagen. Välkomna att stanna till cirka 20.00. Kontaktperson: Gunilla Ström 0141-60315 eller 073-2232132

Spelmansstämma i Brevensbruk

Söndag 5 augusti - Se annons sid. 17

Spelmansstämma i Ask-Ekebyborna

Lördag 18 augusti

Lördag 18 aug. kl 14.00 spelansstämma - (Krysanstämman) i hembygdsgården. Per Eckerbom leder stämman. Kaffeservering. Lotterier.

Linköpingsstämman

Fredag 24 - söndag 26 augusti

Se annons sid. 17. Som vanligt på Valla folkhögskola fre-lör och i Gamla Linköping på sön

Juniormästerskap i sydöstsvensk folkmusik

Lördag 25 augusti - Se annons sid. 19.

Spelmansstämma i Slaka

Söndag 2 september

Stämman börjar kl 11, FOLKMUSIKKONSERT i Slaka Kyrka kl 15. Nytt för årets konsert: Östgöta Brasskvintett spelar Slaka-låtar tillsammans med Marie Länne Persson. Låtande Tjejer har fått årets "Slaka-utmaning". Info: Marie LP 070-6992439, <http://slakamusiken.wordpress.com> Arr: Slakamusiken och Kulturkraft Slaka

Välkommen att delta i Pelle Fors-tävlingen på Korrö den 26 juli

Tävlingen kl 15:00 blir själva inledningen på Korröfestivalen som startar kl 18:00 samma dag.

Tävla i solo eller gruppspel på akustiskt instrument inför jury och publik! Deltagarna tävlar med två låtar, varav minst en slängpolska, i sydöstsvensk tradition dvs låtar från Närke, Sörmland, Östergötland, Gotland, Småland, Blekinge, Skåne eller Halland. Alla akustiska instrument, inklusive sång och trall är välkomna. Arrangörerna förbehåller sig rätten att begränsa antalet deltagare om det blir för stort. Urvalsprincipen är "först till kvarn".

Priserna består av medaljer samt penningpriser till de tre bästa i varje klass. Vinnaren i soloklassen får en spelning på Korröfestivalen den 26-29 juli 2012 och vinnaren i gruppspelet en spelning på Linköpingsfestivalen den 12-13 oktober 2012. Jury meddelas senare på SSFs hemsida: www.smalandsspelmansforbund.se

Anmälningsavgiften 250 kr per person eller grupp sätts in på Smålands Spelmansförbunds plusgiro 448033-1. Ange "Pelle Fors" och ditt namn. Anmälan senast 10 juli till hakan@alm-sjolinoland.se. Du är anmäld först när avgiften är betald. I anmälan skall anges namn på deltagare, tävlingsklass, instrument samt musikdialekt.

Uppl. Håkan el. Isa Alm
0485-32315 eller 0708-775844.

Nästa Östgotaspel

beräknas utkomma i september
Sista inlämningsdag för material:

3 september

Skicka gärna in uppgifter på evenemang och aktiviteter som du tror kan intressera Östgotaspels läsare, till: redaktor@ostgotaspel.se eller ring 0158-80 17 06. Om du vill annonsera på hemsidan: webb@ostgotaspel.se. Ta även en titt i kalendern på vår hemsida, www.ostgotaspel.se, så får du de senaste uppdateringarna.